

Je me permets d'abord d'adresser, en votre personne, Monsieur le Consul général, mes vifs remerciements au gouvernement français, concrètement au Ministère de l'Éducation nationale et de la Jeunesse et au Ministère de l'Europe et des Affaires Étrangères, d'avoir décidé de me nommer Chevalier dans l'Ordre des Palmes Académiques dans le cadre de la promotion du 1er janvier 2024.

Je vous remercie, personnellement, M. LAVAUD, pour vos paroles qui me font honneur.

Messieurs et Mesdames du Consulat général de France et de l'Institut, je vous remercie pour votre engagement et votre disponibilité à mon égard, tout au long d'un parcours, qui en large partie nous est commun.

Qu'il me soit permis maintenant de continuer mon discours en grec.

Αισθάνομαι την ανάγκη να μετατρέψω το σημερινό γεγονός, από εκδήλωση τιμής προς εμένα σε εκδήλωση τιμής για τη Γαλλία, γι' αυτά που έχει προσφέρει στην Ευρώπη και σε όλη την οικουμένη, τα οποία, από την ταπεινή μου μεριά δεν έπαυσα ποτέ μέχρι σήμερα να αξιοποιώ για την δική μου πνευματική συγκρότηση ούτε να τα κοινωνώ στο δημόσιο χώρο.

Ανακάλυψα τη Γαλλία στα εφηβικά μου χρόνια, θαμπωμένος από τη σκέψη και τη μοναχικότητα του μεγαλύτερου -κατ' εμέ- Γάλλου διανοητή του 20^{ου} αιώνα: του Albert Camus. Ήμουν ο μοναδικός μάρτυρας, εκείνα τα χρόνια, όπως και τα αμέσως επόμενα, τα φοιτητικά, της αδυναμίας μου να εντάσσομαι στα ιδεολογικό-πολιτικά καλούπια της εποχής (Αριστερός/Δεξιός), γιατί το αξιακό μου σύμπαν διαμόρφωναν, τότε όπως και σήμερα, μόνο ο πλουραλισμός, το μέτρο (με την αρχαιοελληνική έννοια του όρου) και η αναζήτηση της αλήθειας των πραγμάτων. Για τους άσπονδους Αριστερούς φίλους μου είμαι δεξιός. Για τους Δεξιούς, Αριστερός. Έπαιρνα, και παίρνω ακόμη και σήμερα, εφόδια από το παράδειγμα της ζωής του Camus, της στάσης του στον πόλεμο της Αλγερίας, και όχι μόνο αυτής: οι κομμουνιστές ομότεχνοι του τον κατηγορούσαν ότι ανήκει στη Δεξιά. Οι Δεξιοί και οι ακρο-Δεξιοί τον χλεύαζαν και αναρωτιόνταν αν η ηθική του δεν είναι «εκείνη ενός φιλοσόφου κατάλληλου για τις τελευταίες τάξεις του Λυκείου».

Ξανα-ανακάλυψα τη Γαλλία στα μολυβένια χρόνια της δικτατορίας, σαν τον ορίζοντα στον οποίο η ουσία της με καλούσε να στραφώ. Την ουσία της Γαλλίας συγκράτησα από τότε και τη μετέτρεψα σε αποσκευή της κατοπιτής πνευματικής μου πορείας και της προσωπικής και επαγγελματικής μου ζωής. Την εμπέδωσα μέσα από τις σχέσεις μου με επιφανείς Γάλλους δασκάλους και συναδέλφους. Τη μοιράστηκα για μεγάλο μέρος της ζωής μου με την άδικα χαμένη σύντροφό μου. Την κληροδότησα στον γιό μου.

Είναι εύκολα αναγνωρίσιμη η ουσία της Γαλλίας. Έχει μια συγκεκριμένη ημερομηνία. Την 26^η Αυγούστου 1789. Κι ένα τόπο: τις Βερσαλλίες, όταν και όπου η νεοεκλεγείσα Εθνοσυνέλευση υιοθέτησε τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη.

Από την ημέρα εκείνη, ο κόσμος άρχισε ξαφνικά να «περπατά με το κεφάλι» όπως έγραψε ο Hegel, δηλαδή να λειτουργεί με τους κανόνες της λογικής, να οικοδομείται πάνω σε αρχές και όχι πλέον σε συνήθειες. Ένα τεράστιο ρήγμα

ανοίχτηκε στην ιστορία. Ένα ρήγμα που θα αποδειχτεί έναρξη και ορίζοντας κάθε κατοπινής πολιτικής σκέψης, με βάση το οποίο σήμερα ολόκληρη η Ευρώπη, και ευρύτερα αυτό που αποκαλούμε Δυτικός κόσμος, βλέπει τον εαυτό του. Στις 26 Αυγούστου 1789, ο γαλλικός λαός, με μια προμηθειική κίνηση, εφήυρε για τον εαυτό του μια παγκόσμια μοίρα.

Αναμφίβολα η οικονομία, η επιστήμη, η στρατιωτική ισχύς είναι σημαντικές. Όμως είναι η Διακήρυξη που έκανε τη Γαλλία να λάμψει πέρα από το πραγματικό της βάρος ή το αληθινό της μέγεθος, που έκανε την άλω ενός φωτός να μπορεί να φωτίσει μια Εβραία του γκέτο της Βαρσοβίας, την παθιασμένη με το Γαλλικό μεγαλείο μητέρα του Romain Gary (πού τη θυμήθηκα τώρα;!), το ίδιο όπως κι έναν κάτοικο της οδού Βιζυηνού στη συνοικία των 40 Εκκλησιών της Θεσσαλονίκης.

Ο οικουμενισμός των πατριωτών του 1789 έβαλε τα δικαιώματα του ανθρώπου και του πολίτη πάνω από τα εθνικά κράτη. [Αυτό σημαίνει δικαιώματα του ανθρώπου: πέρα και πάνω από τα κράτη ... Όχι ικανοποίηση των ιδιαιτεροτήτων και των desiderata του καθενός και της καθεμιάς]

Από τις 26 Αυγούστου 1789, πάντα οι Γάλλοι διανοητές και πολιτικοί βλέπουν μπροστά τους τον ορίζοντα της ανθρωπότητας στο σύνολό της. Βλέπουν πέρα από τα σύνορά τους. Και είναι στο δρόμο προς αυτό τον ομοούσιο με τη γαλλική ύπαρξη ορίζοντα που γεννήθηκε το ευρωπαϊκό όραμα, σαν μια φυσική κατάληξη του πατριωτισμού της Επανάστασης. Ενός πατριωτισμού κοσμοπολίτικου, συνταγματικού, οικουμενικού, ενός πατριωτισμού για πολύ καιρό χαρακτηριστικού της Γαλλίας, αντίθετου στους περίκλειστους εθνικισμούς, στις αδιαπέραστες εθνικές κυριαρχίες. Οι πιο αξιοθαύμαστοι κήρυκες αυτού του γαλλικού εθνικού αφηγήματος υπήρξαν, ταυτόχρονα, και οι πιο ένθερμοι αρχιτέκτονες του σχεδίου ενοποίησης της Ευρώπης. Όπως έχει πει ο Raphaël Glucksmann, οι πιο επιφανείς Γάλλοι δεν ήταν μόνο Γάλλοι, ήταν βαθιά Ευρωπαίοι. Κάτι που τους έκαμνε ακόμα πιο Γάλλους.

Αδιάκοπη είναι η ενστάλλαξη από τη Γαλλία στις θεσμικές δομές της Ευρώπης της εξωστρεφούς διάστασης του γαλλικού πατριωτισμού. Είχα την τιμή να συνδεθώ με την εμπειρία αυτή περισσότερες από μία φορές.

Τρεις μόνο περιπτώσεις θα επικαλεστώ ενώπιόν σας.

Με όχημα τις ευρωπαϊκές εκλογές του 1984, εισέβαλλαν, κυριολεκτικά, στο προσκήνιο του γαλλικού πολιτικού συστήματος η ρατσιστική και φιλοφασιστική Δεξιά υπό τον Jean-Marie Le Pen. Ανάλογη εισβολή ρατσιστικών και φασιστικών κομμάτων σημειώθηκε με αφορμή εκείνες τις ευρωεκλογές στην Ιταλία, το Βέλγιο, την Ολλανδία και τη Δανία. Στις τάξεις των Γάλλων ευρωβουλευτών του δημοκρατικού τόξου σήμανε συναγερμός. Με πρότασή τους, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ίδρυσε ειδική εξεταστική επιτροπή για την άνοδο του ρατσισμού και του φασισμού στην Ευρώπη. Με δική τους επίσης πρόταση, εισηγητής στην επιτροπή ορίστηκε ο ευρωβουλευτής Δημήτριος Ευρυγένης. Θέλω να πιστεύω ότι είμαι ένα από τα λίγα πνευματικά τέκνα του Δημητρίου Ευρυγένη. Είχα το προνόμιο να είμαι επί ενάμισι χρόνο, το 1984-1985, ο εγγύτερος στον Ευρυγένη Έλληνας συνομιλητής του, για τα

ευρήματα, τα πορίσματα και τις συστάσεις προς τα ευρωπαϊκά κράτη που περιέλαβε, τελικά, στην ομώνυμη έκθεση για την άνοδο του ρατσισμού και του φασισμού στην Ευρώπη. Διέδωσα όσο και όπως μπορούσα, μετά τον θάνατο του Ευρυγένη, στη Γαλλία και την Ελλάδα, αυτό το μνημειώδες κείμενο, που ήταν προϊόν μιας γαλλο-ελληνικής επιπόνησης, μιας γαλλο-ελληνικής πολιτικής δέσμευσης και αφοσίωσης. Μακάρι στα 40 χρόνια που έχουν μεσολαβήσει από την «έκθεση Ευρυγένη», οι συστάσεις της προς τις κυβερνήσεις, ή έστω κάποιες από αυτές, να είχαν εισακουστεί.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990 συνδέθηκα με το εγχείρημα της τότε γαλλικής κυβέρνησης να οικοδομηθεί στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης μια στέρεη, διαρκής και αποτελεσματική θεσμική δομή για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ένωση. Η Εθνική Συμβουλευτική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (της Γαλλίας) ήταν, μαζί με το πολιτικό γραφείο του τότε πρωθυπουργού, οι πρωταγωνιστές εκείνου του εγχειρήματος. Είχα την τιμή να μου αναθέσουν από κοινού την πρώτη μελέτη βιωσιμότητας γι' αυτό που σήμερα είναι ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ο γνωστός, σε πολλούς, FRA, Fundamental Rights Agency).

Το 1998, νέος τακτικός καθηγητής τότε στη Νομική Σχολή του ΑΠΘ, ήμουν από τους πρώτους καθηγητές που δόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Έδρα έρευνας και διδασκαλίας, η οποία φέρει το όνομα ενός σπουδαίου Γάλλου διανοητή-τεχνοκράτη (ας μην σας ξενίζει ο όρος!), του Jean Monnet. Η Έδρα αυτή αποκλειστικό γνωστικό αντικείμενο είχε το ευρωπαϊκό δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ο Jean Monnet ήταν αυτός που μετέτρεψε ένα σύντομο ενημερωτικό σημείωμά του που είχε απευθύνει το 1943 στον ηγέτη των Ελευθέρων Γάλλων Στρατηγό de Gaulle για την ανάγκη τα ευρωπαϊκά κράτη, μόλις λήξει ο πόλεμος, να διασφαλίσουν για πάντα την ειρήνη, σχηματίζοντας μια ευρωπαϊκή ομοσπονδία: μετέτρεψε ο Jean Monnet εκείνο το σημείωμά του σε διεθνή Συνθήκη, το 1951, με την οποία ιδρύθηκε η πρώτη Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Άνθρακα και Χάλυβα) ως πρώτο βήμα [ΠΑΡΑΘΕΤΩ τα λόγια του Jean Monnet] «μιας προοδευτικής ένωσης των ευρωπαϊκών εθνών, το ένα με το άλλο» [ΤΕΛΟΣ ΠΑΡΑΘΕΣΗΣ]. Προϋπόθεση είναι ότι οι ηγέτες δεν ξεχνούν το ιδανικό (το κατεξοχήν γαλλικό ιδανικό) της ευρωπαϊκής δημοκρατίας, αλλά ούτε και τις φρικαλεότητες που το κατέστησαν αναγκαίο.

Σπεύδω αμέσως να αναγνωρίσω ότι σε πείσμα της δικής μου αφοσίωσης, όπως και μυριάδων άλλων, στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ιδεολογία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σήμερα είναι σε πλήρη εξασθένηση. Η Γαλλία, μαζί με το άλλο μεγάλο Δυτικό έθνος -τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής- που διακήρυξαν ότι μιλούν με τον πολιτικό πολιτισμό τους στο σύνολο της ανθρωπότητας, υποκύπτουν σήμερα στον πειρασμό της αναδίπλωσης στον εαυτό τους. Ολοένα περισσότεροι Γάλλοι και Αμερικανοί νοιώθουν ότι βαριούνται τους θρύλους τους, ότι κουράζονται από του μύθους πάνω στους οποίους θεμελίωσαν τη λάμψη τους και που οι πολιτικοί και οικονομικοί ηγέτες τους έχουν διαστρέψει. Ενισχύοντας τα σύνορα (το τείχος που ο Τραμπ θέλει να χτίσει ανάμεσα στις ΗΠΑ κι το Μεξικό), νομιμοποιώντας τον εθνικό εγωισμό με την πρόφαση του χαμένου μεγαλείου (Make America

Great Again) και της εθνικής κυριαρχίας που πρέπει να ξαναβρεθούν (θέσεις του Rassemblement National και της la France Insoumise), ελπίζουν στην πραγματικότητα, όλοι αυτοί, σε μια συνηθισμένη μορφή απραξίας.

Αντίθετα μ' αυτό που υποστηρίζουν οι σημερινοί απόστολοι της εθνικής κυριαρχίας, μια εγκατάλειψη της ιδεολογίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σημαίνει κάτι πολύ περισσότερο από το να ξεφορτωθούν, στη Γαλλία, επί παραδείγματι, έναν Bernard Kouchner ή έναν Daniel Kohn-Bendit. Αποκηρύσσοντάς την θα είναι σαν οι Γάλλοι πολίτες να αποκηρύσουν το κομμάτι του εαυτού τους και της ιστορίας τους, που έκανε τη Γαλλία να λάμπει στη διάρκεια των αιώνων. Όμως, δυστυχώς, μάλλον προς τα εκεί κατευθυνόμαστε. Απομένει να γραφεί το γαλλικό αφήγημα του 21^{ου} αιώνα. Στο χέρι των Γάλλων πολιτών είναι αν αυτό θα αποτελεί συνέχεια της 26^{ης} Αυγούστου 1789 ή όχι.-